

Buchbesprechung:
OLE FOGH NIELSEN & LARS SKIPPER: Danmarks frøtæger [Lygaeidae]

HANS-JÜRGEN HOFFMANN

Von L. SKIPPER erschien 2013 ein im HETEROPTERON H. 40 besprochenes Buch über die Miridae/Weichwanzen in Dänemark, 2015 von O.F. NIELSEN & L. SKIPPER ein im HETEROPTERON H. 44 besprochener Folgeband über die Schildwanzen, Randwanzen und Feuerwanzen von Dänemark.

Jetzt brachten die beiden Autoren ein weiteres Werk zu Dänemarks Wanzen, den Lygaeidae/Bodenwanzen heraus.:

OLE FOGH NIELSEN & LARS SKIPPER:
Danmarks frøtæger^{*)},

(Danmarks Dyreliv 15) 207 S.

mit 405 farbigen Abbildungen,

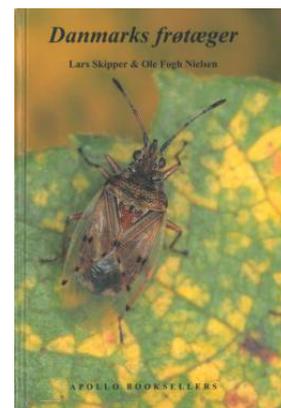
Ollerup (Dänemark), 2018

ISBN 978-87-92832-06-1 ISSN 0109-7174

Apollo Booksellers

DKK 300 / 43 € excl. Porto

info@apollobooks.dk www.apollobooks.com

Das Werk bringt für 77 Arten aus der (bisherigen) Familie Lygaeidae / Bodenwanzen jeweils auf 2 gegenüberliegenden Seiten einen umfangreichen Text, eine Verbreitungskarte für Dänemark, eine Darstellung der Phänologie und großformatige Fotos lebender Tiere und Aufnahmen von für die Bestimmung wichtigen Details, sowie z.T. Larvenfotos, Wirtspflanzen oder Habitatfotos. Die früher gebrachte kleine Darstellung der Tiere in Originalgröße fehlt.

Vorangestellt sind - wie in den Vorgängerbänden - allgemeine Kapitel, z.B. zur Morphologie, Historie, Lebensweise, Systematik und Technik, zu den Habitaten (mit Tabellen für alle Arten), ein „Distriktkatalog“ für Dänemark und angrenzende Länder, sowie u.a. eine Darstellung der Systematik nach dem neuesten Stand, d.h. Aufspaltung der ehemaligen Familie Lygaeidae in jetzt 8 Familien (in Deutschland). Die Systematik orientiert sich an der neuen von HENRY 1997 aufgestellten Gliederung und nicht mehr an der seit langem eingebürgerten mit Lygaeidae als Familie und diversen Unterfamilien (s. HOFFMANN (2015) in HETEROPTERON H. 44).

Neu sind ein Bestimmungsschlüssel für die Gattungen und darauf aufbauende Bestimmungsseiten für die Gattungen mit mehreren Arten, wo außer Text, auch Detailabbildungen und Skizzen zu den Unterscheidungsmerkmalen zu finden sind, was sehr hilfreich ist. Am Ende des Buches findet sich wieder auf 2 Seiten eine Tabelle aller Arten und eine Seite Literatur.

Insgesamt kann man mit dem Buch alle dänischen Arten aus den behandelten Gruppen sicher bestimmen. Für Deutschland gesehen fehlen natürlich die nur in südlicheren Gegenden vorkommenden Arten (136 Arten insgesamt in D). Die Abbildungen sind sehr gut gewählt und sehr gut komplett in Farbe gedruckt. Leider bringt das komplett in Dänisch geschriebene Buch für einen nicht der Sprache Mächtigen aus dem deutschsprachigen Raum trotz der Nachbarschaft zu Dänemark doch erhebliche Verständnisprobleme.

Der Preis liegt im derzeit üblichen Rahmen für ein fest eingebundenes Buch.

Slægt *Nysius*

Nysius seneciensis *Nysius thymi* *Nysius ericae* *Nysius graminicola*
Nysius helveticus *Nysius thymi* *N. seneciensis* *N. thymi* *N. ericae* *N. graminicola* *N. helveticus*

- Forrest på pronotum to sorte tværfurer
 - Dækvingernes yderkanter forrest svagt buede
 - Længde: 3,5-6,0 mm

1a. Bagfodens 1. led højt så langt som 2. og 3. led tilsammen*Nysius seneciensis* (s. 56)
 1b. Bagfodens 1. led tydeligt længere end 2. og 3. led tilsammen3
 2a. Kort og bred form. Dækvingernes ribber med brune pletter4
 2b. Slankere form. Dækvingernes ribber som regel uden pletter4
 3a. Pronotum normalt 1,5-1,65 gange så bred som lang. Bestemmes med sikkerhed ved hjælp af formen på hannens genitalie-åbning (se tegning ovenfor). Hunner kan ikke altid bestemmes med sikkerhed*Nysius thymi* (s. 58)
 3b. Pronotum normalt 1,8-2,0 gange så bred som lang. Bestemmes med sikkerhed ved hjælp af formen på hannens genitalie-åbning (se tegning ovenfor). Hunner kan ikke altid bestemmes med sikkerhed*Nysius ericae* (s. 50)
 4a. Scutellum uden lys midterkøl. Bagfodens 1. led ca. dobbelt så langt som 2. og 3. tilsammen. Hannens genitalie-åbning som på tegningen ovenfor*Nysius graminicola* (s. 52)
 4b. Scutellum med markant lys midterkøl. Bagfodens 1. led ca. 1,5 gange så langt som 2. og 3. tilsammen. Hannens genitalie-åbning som på tegningen ovenfor*Nysius helveticus* (s. 54)

Hos *Nysius*-arterne bestemmes dyrene ved at undersøge formen på genitalie-kapslens åbning (se tegningerne ovenfor - efter Wagner, 1966). Genitalie-kapslen findes yderst på bagkroppen, og åbningen ses oven på kapslen. Når man skal undersøge dyret, trykker man forsigtigt med en nål eller en pincet bagest på bagkroppen og presser på den mæde genitalie-kapslen frem. Åbningen er nu synlig og kan undersøges ved hjælp af en stereolup.

Det anbefales at lade dyret ligge i ethanol (sprit) et stykke tid inden processen igangsættes - for at blodgøre det lidt. Det er også en fordel at presse kapslen frem, mens dyret ligger i sprit. På den måde er der mere styr på tægen. Hvis man foretager processen på et levende individ, risikerer man let, at bagkroppen eller noget af den knækker af og springer væk. Hvis man er forsigtig, sidder kapslen stadig fast på bagkroppen efter operationen, og dyret kan nu tørres og sættes på nål - eller man kan opbevare det i 70% ethanol.

34

Slægt *Cymus*

Cymus glandicolor *Cymus aurescens* *Cymus melanocephalus* *Cymus claviculus*
Cymus glandicolor *Cymus aurescens* *Cymus melanocephalus* *Cymus claviculus*

- Pronotum og dækvinger gulbrune eller lysegule
 - Hoved, pronotum, scutellum og dækvinger med fine farveløse, men tydelige punkteringer
 - Clavussømmen ("samlings" nedenfor scutellum) tydeligt længere end scutellum
 - Længde: 2,8-5,1 mm

1a. 2. antenneled længere end 3. antenneled2
 1b. 2. antenneled kortere end 3. antenneled3
 2a. Dækvingen med en mørk, langstrakt plet, som er parallel med vingekanten*Cymus glandicolor* (s. 70)
 2b. Dækvingen med en mørk, langstrakt plet, som er skrå i forhold til vingekanten*Cymus aurescens* (s. 66)
 3a. Scutellum mørk uden midterkøl*Cymus melanocephalus* (s. 72)
 3b. Scutellum lys med lys midterkøl*Cymus claviculus* (s. 68)

Starfrøtæge (*Cymus glandicolor*). Foto: O.F. Nielsen.

35

Rhypanochromidae

45. *Pionosomus varius* (Wolff, 1804) Håret frøtæge

Håret frøtæge hører ligesom forrige art til vore mindste frøtæger. Hovedet er bredt og sort, og antennerne er mørke, dog er 2. led til dels noget lysere. Pronotum er sort med et par gulbrune pletter bagest, forreste del er skinnende, og på det midterste område er der ingen eller kun sparsom punktering. Scutellum er sort med en lille, lysebrun spids, og dækvingerne er lysebrune og hvidgule med markante, sorte tegninger. Membranen er mørkebrun eller sort med tydelige, hvide pletter. Både langvingede individer og individer med reducerede vinger forekommer. På pronotums og dækvingernes kanter findes lange, sorte og tydeligt udstående hår. Længde: 2,4-3,2 mm.

Håret frøtæge ligner sin nære slægtning *Pionosomus opacellus* (s. 134) rigtig meget, men de to arter adskilles ved hjælp af pronotums udseende. Hos håret frøtæge er det midterste område af pronotum ikke eller kun sparsomt punkteret, og den forreste del af pronotum skinnende. Hos *P. opacellus* er pronotum regelmæssigt og ensartet punkteret, og den forreste del er mat. Ligesom det er tilfældet med *P. opacellus*, kan håret frøtæge også minde om flere af vore andre frøtæger, men disse arter er alle noget større.

Arten er varmekrævende, og typiske levesteder er lokaliteter som heder, tørre og sandede overdrev og klitter med lav og sparsom vegetation.

Både voksne og nymfer lever af frø fra mange forskellige slags planter. De er bl.a. fundet under hedeelyng (*Calluna vulgaris*), timian (*Thymus*), græsser som sandskæg (*Corynephorus canescens*) og sand-hjælme (*Ammophila arenaria*) samt forskellige arter i kurvblomsfamilien (*Asteraceae*). Dyrene opholder sig altid nede på jorden.

De voksne tæger overvintrer. Parring og æglægning sker forholdsvis sent - som regel først i maj og juni - hvorefter hunnen lægger sine æg på jorden. Nymferne kan findes gennem hele sommeren og i starten af efteråret, og de nye voksne tæger kan findes fra slutningen af juli eller i august. Der er én årlig generation.

Arten er fundet mange steder i Danmark og bør nok betragtes som temmelig almindelig. Den mangler dog endnu at blive registreret i Nordvestjylland og Sydsjælland, hvilket selvfølgelig kan skyldes, at denne ganske lille tæge meget let kan overses.

Håret frøtæge findes i den vestlige del af Europa, hvor den er kendt fra det sydlige Skandinavien og Sydengland sydpå til Spanien. Der er desuden enkelte fund fra Nordafrika. Det er interessant, at håret frøtæge og *P. opacellus* således "deler" Europa imellem sig. De to arter overlapper stort set kun i den nordlige del af Europa.

1. Typisk levested (Foto: L. Skipper) 2. Imago (Foto: L. Skipper)
 1
 2
 Suppl. fotos: s. 205

Anschrift des Autors:

Dr. H.J. Hoffmann, c/o Zoologisches Institut, Biozentrum der Universität zu Köln,
 Zülpicher Str. 47 b, D-50674 KÖLN, e-mail: hj.hoffmann@uni-koeln.de

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Heteropteron - Mitteilungsblatt der Arbeitsgruppe Mitteleuropäischer Heteropterologen](#)

Jahr/Year: 2018

Band/Volume: [53](#)

Autor(en)/Author(s): Hoffmann Hans-Jürgen

Artikel/Article: [Buchbesprechung 32-33](#)